

Új, kezdeményező és együttműködő külpolitikát!

Javaslatok a magyar baloldal nemzeti külpolitikai stratégiájának megalapozásához

A József Attila Alapítvány szakértői szerint, az MSZP-nek, mind a korábbi tényleges gyakorlata, mind a mai világra kialakított saját válaszai és ezt képviselő szakemberei, politikusai bemutatásával lehet és kell hiteles alternatívát felmutatni külpolitikai partnereink felé. Azt ajánlják az MSZP-nek, hogy nyilvánítsa ki:

- **Erősebb és dinamikusabb Európát akar**, s ezért is a legsürgetőbb az Európai Unió alapértékeihez való visszatérés a konkrét teendők megjelölésével, a továbbgondolásokra vonatkozó javaslatok bemutatásával. Elengedhetetlen a mielőbbi csatlakozás az új európai gazdasági-pénzügyi koordinációs rendszerhez és az euró bevezetése feltételeinek teljesítése. Sürgető teendő továbbá az IMF-fel a konstruktív, támogató együttműködés helyreállítása.
- **Megerősíti érték-közösségünket, viszonyunkat és teendőinket euro-atlanti fő bilaterális szövetségeseink** (az USA, Németország, Franciaország, Olaszország, Nagy-Britannia) **irányába, valamint érdekalapú nyitottságunkat a globalizálódó világ más, felemelkedő centrumaival** (mint Oroszország, Kína, India, Brazília) **való együttműködés érdekében**. Fontosnak tartja az unió és a FÁK térség legfontosabb államai közötti (mindenekelőtt gazdasági) együttműködés fokozásában kialakítandó magyar szerepvállalást, teendőket is.
- **Új kezdeményezésekkel kívánja ösztönözni a szomszédos országokkal, regionális együttműködésekkel** (V4-gyel, különféle balkáni és szélesebb közép-európai kooperációs formákkal) **fenntartott érték alapú, előremutató gazdasági és kulturális kapcsolatrendszerünket**, amelyek (helyi jelentőségén túlmenően) Európa és a világ számára is fokozza Magyarország szándékainak hitelességét, és valós hozzáadott értéket jelent Európa és a világ számára.

- A külpolitikai cél- és eszközrendszerben - nyitott gazdaságú - Magyarország nemzeti érdeke, hogy újra fel kell emelni a prioritások közé a külgazdaság-politikát, a gazdasági diplomáciát, biztosítva az ehhez szükséges exporthitel-nyújtási- és biztosítási támogatást, továbbá a kulturális diplomáciát, megadva mindehhez a szükséges személyi és intézményi feltételeket.

A József Attila Alapítvány szakértői szerint Magyarország az elmúlt két évben bekövetkezett nemzetközi elszigetelődésének oldásához, majd egy aktív együttműködő kapcsolat-rendszer és ország-kép kialakításához nem elegendő a klasszikus diplomácia eszköz-rendszere, ehhez a nemzetközi együttműködés állami keretein túlmenően a legszélesebb társadalmi kapcsolat-ápolási formákat is fel kell erősíteni.

I. HÁTRAARC A MAGYAR KÜLPOLITIKÁBAN 2010-2011

A 2010. évi választások előtt a magyar külpolitika a Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekkel és íratlan nemzetközi normákkal összhangban, nemzeti érdekeinket következetesen képviselve konstruktív, együttműködő, transzparens és hiteles szereplője volt a nemzetközi életnek. Továbbá aktív tagja az európai integrációnak és kezdeményező alakítója a regionális együttműködéseknek, valamint erejéhez mérten a globális kihívások megválaszolásának. Az Európai Unió Tanácsa magyar elnökségének politikai, szakmai és szervezeti előkészítése 2010 nyaráig sikeresen – döntő részben – megtörtént.

A József Attila Alapítvány szakértői szerint a politikai és gazdasági világrend többpólusúvá válásából, a nemzetközi, pénzügyi, majd értékesítési és adósság-válság tova-gyűrűzéséből, és az unió, valamint a volt szovjet utódállamok kapcsolatai fokozódó együttműködéséből fakadó kihívásokat 2010 második felétől a Fidesz-KDNP kormány külpolitikája mind kevésbé volt képes megválaszolni. Az új kormány figyelme inkább az önálló, független nemzeti érdekérvényesítésre irányuló lépései demonstrálására, jóval kevésbé a nemzetközi együttműködésből tartós eredményt hozó, kül- és európa-politikai kezdeményezésekre, illetve szakpolitikai kooperációkra összpontosult.

A 2010. évi választások utáni magyar külpolitikát általában is az átfogó stratégia (benne a szakmai részstratégiák) hiánya jellemezte, amelyet az uniós elnökségi feladatokra való egyoldalú összpontosítással és a nemzetpolitika erőltetett ütemű megvalósításával igyekeztek palástolni. Az Európai Unió Tanács elnökléssel kapcsolatos gyenge kormány-teljesítmény egyfelől alig járult hozzá az integráció előtt álló kihívások megoldásához, másfelől az országimázs építésben és magyar érdekérvényesítésben hagyott ki ritkán visszatérő lehetőséget azzal, hogy a magyar belpolitika kapcsán kialakult polémiák során a Fidesz-KDNP kormány részéről tapasztalt kioktató, lekezelő hangnem uniós partnereinket negatívan befolyásolta. Néhány kivételtől eltekintve (V4, illetve nyugat-balkáni témák), nem jutott elegendő szakmai erő általában a magyar külkapcsolatok offenzív ápolására, emiatt számos területen fokozódott relatív lemaradásunk (például a külgazdaságban) közép-európai partnereinkhez képest is. Egyes meghatározó európai értékek hivatalos magyar újraértelmezése az elszigetelődés irányába, egyes nemzetközi kérdésekben 180 fokos irányváltás a hitelvesztés irányába taszította a magyar külpolitikát.

1. A magyar EU elnökség hagyatéka

A Fidesz-KDNP kormány Európai Uniós politikáját a 2011. első félévi soros elnökségre való felkészülés, az elnökségi feladatok ellátása és ennek erőteljes, elsősorban hazai célú kommunikálása töltötte ki. Ez átmenetileg elleplezte az átfogó, koordinált, a Lisszaboni Szerződés (LSZ) nyomán kialakult új intézményi, jogi, gazdasági keretekhez igazodó, a magyar érdekeket az európai egységesülés céljaival összhangban megfogalmazó kormányzati uniós-stratégia – az elnökség távolodtával egyre nyilvánvalóbb - hiányát.

Ellenmondásos hozzáállás, ellentmondásos politikai lépések

A 2010 közepén belépő kormány hozzáállását a soros uniós-elnökséghez a más területeken is tapasztalt kettős kommunikáció, a nyilatkozatok és tettek összhangjának szelektív hiánya jellemezte. A diszkontinuitás hangsúlyozása, az előző kormányok Európa-politikai, ezen belül elnökségi felkészülési eredményeinek tagadása főként a hazai kommunikációban, a miniszterelnöki és egyéb felső szintű megnyilvánulásokban és a személyzeti és költségvetési politikában – immár az elnökség időszakán túlmutató hatással – érvényesült.

Az elnökségi program tartalmi elemeinek kialakítását az új vezetés szinte mindegyik témában magának vindikálta, miközben a tényleges program néhány hangsúlytól eltekintve a korábban spanyol-belga-magyar keretben megszabott irányokat követte. Hasonló kettősség látszik egyrészt a (senkitől nem fenyegetett) magyar érdekek megvédése és korábban egyeztetett elképzelések saját kezdeményezésként való feltüntetése, másrészt (a minden soros elnökségtől joggal elvárt) pártatlanság, a visszafogott szakmaiság, az „honest broker” szerep, a közösségi célok szolgálata hangoztatása között. Személyügyi téren különösen kockázatos törést okozva az új kormányzat az uniós-politikát irányító, az elnökséget régóta előkészítő stábot középszintig lefejezte, miközben alacsonyabb, szakértői szinten számított a már felkészített, az ügy által motivált elnökségi stáb pótolhatatlan ismereteire. (Főként az ő munkájuk biztosította a magyar elnökségi köztisztviselők szakmai teljesítményének általában pozitív megítélését, amellyel új vezetők utólagos kommunikációs kampányt folytatnak).

Soros elnökségünk kulcsügyei

A reális összképhez érdemes röviden felidézni a magyar elnökség idején felmerült néhány fontosabb dossziét. Természetesen a magyar soros elnökség időszakát is teljesen elurulta és programjában döntő hangsúlyeltolódást jelentett a gazdasági, illetve euro-válság uniós szintű kezelése. Ezzel együtt saját elnökségi sikereinek hazai tálalása nyomán ez vált a magyar elnökség legteljesebb teljesítményévé. A 2009 végén, 2010 elején több lépcsőben elhatározott, s az EU történetében valóban áttörést jelentő gazdaságpolitikai döntés-sorozat, a gazdasági kormányzást erősítő jogszabálycsomag és az európlusz-paktumként ismertté vált kiegészítő koordinációs mechanizmus a nagy tagállamok, mindenekelőtt francia-német különalkuk, illetve a Tanács állandó elnöke és az Euró-csoport elnöke bekapcsolásával folytatott egyeztetések eredményeként alakult ki.

A magyar elnökség a tanácsi döntéshozatal különböző szintjein és az Európai Parlamenttel való egyeztetések terén rá háruló szakmai, szervezési és tárgyalási feladatokat végezte. Ugyanakkor a „elnökségünk fő feladata az euró megmentése” típusú hangzatos kormányfői nyilatkozatok ellenére nemzetközi, illetve európai szinten is érvényesülő politikai/gazdaságpolitikai kezdeményezése, visszhangot nyert megnyilvánulása, érdemi beleszólása nem volt, már csak azért sem, mert távol tartották a témában döntő magas szintű egyeztetésektől. (A soros elnöknek – kellő európai elkötelezettség és hitelesség esetén – a Lisszaboni Szerződés után is maradt ehhez mozgástere, amint azt a lengyel kormányfő fontos megnyilvánulásai és pénzügyminisztere bevonása az Euró-csoport munkájába már a lengyel elnökség legelején igazolták.). Ráadásul a magyar elnökségi válságkezelési szándékok hitelességét rontotta az ország – soros elnök esetében látványos – kimaradása az „euró+-paktumból”, valamint a szinte az uniós pénz érdemét megkérdőjelező és a magyar euró-bevezetést évtizedes távlatba halasztó bejelentés, ami nem csak Európa- és gazdaságpolitikai kárt okoz, hanem időzítése folytán elnökségi taktikai hibának is bizonyult.

A többi területen a magyar elnökség néhány esetben igazolta a nemzeti programban már korábban rögzített elkötelezettségét a szakmai dossziék előmozdítására. Ide sorolhatók mások mellett az európai energiapolitika, az egységes szabvány, a horvát csatlakozási tárgyalások lezárásának témái. A 2011 első félévében hozott uniós döntések közül minden bizony-

nyal (az ugyan nem magyar kezdeményezésként indult, de már jóval az elnökség előtt nagyrészt a magyar diplomácia által előkészített) Duna-stratégia és a roma keretstratégia esetében van esély arra, hogy azok hosszabb távon is a magyar elnökséghez köthető eredményként rögzüljenek. Mindkettő esetében igaz azonban, hogy konkrét közösségi jogi és költségvetési kötelezettségvállalás híján az ezekhez köthető projektek jövőbeni sikere teljesen a tagállamok politikai elkötelezettségétől és pénzügyi áldozatvállalásától függ majd. Az elnökségi programban tükröződő egyéb magyar ambíciók tekintetében alig lehet viszont tartós és érdemi elnökségi teljesítményről beszámolni, például a kulturális sokszínűség, a víz-ügyek, a családok helyzete, vagy – a válságkezelés kapcsán amúgy külön hangsúlyt érdemlő – európai szociális és munkaügyi dossziék esetében.

A kül- és biztonságpolitika területén a magyar elnökségre való felkészülést ugyan sokáig az Lisszaboni Szerződés életbe lépésével, illetve az Európai Külügyi Szolgálat „beüzemelésével” kapcsolatos bizonytalanságok nehezítették, a nemzetközi fejlemények azonban elnökségünk idején is bő teret kínáltak nemzetközi presztízszünk erősítésére, mindenképp az arab világban zajló forradalmi folyamatok kapcsán, vagy az uniós szomszédságpolitika közelebbi (Nyugat-Balkán, Kelet-Európa) terepein. E téren a keleti partnerségi csúcs elhalasztása, illetve az a tény, hogy Magyarország egyetlen csúcsszintű találkozóinak sem adhatott helyt elnöklése során – az indokoltól függetlenül – presztízszvesztést jelent a magyar uniós politika számára.

Elvégzett feladatok, elmulasztott lehetőségek – ellentmondásos identitás

Összességében a 2011 első félévi magyar soros EU-elnökség, tartós lenyomata több elemből áll majd össze, s az elvégzett feladatok és az elmulasztott lehetőségek, valamint a kormány kettős kommunikációja révén eltérő lehet a hazai, illetve a külső, európai közegben. Nem az uniós politika keretébe tartozik, de hatásában természetesen a magyar elnökség külső megítélését alapvetően befolyásolja a magyar belpolitika (médiatörvény, alaptörvény) kapcsán kialakult polémia során a magyar kormány részéről európai partnerekkel szemben tapasztalt lekezelő, kioktató hangnem. A magyar uniós-politikában a diszkontinuitás hangsúlyozása, a gyakorlati és személyi döntések önkénye, valamint – csak látszólag mellékesen – az európai jelképek száműzése a kormány kommunikációjából az elnökség miatt „plusz feltűnést” okozott. Uniós partnereink ugyanis jól ismerték a magyar uniós-tagság korábbi eredményeit, elnökségi felkészülésünk körülményeit, gazdaságpolitikai téren pedig az unió intézményes memóriájában a Bajnai-kormány immár visszavonhatatlanul a hatékony és gyors válságkezelés példajaként rögzült. Ugyanez a még elnökségi pozícióban is konfrontatív magatartás, az ország érdekeinek rendszeresen kívülállóként, „Brüsszellel” szemben való megfogalmazása tartós kárt, de legalábbis zavart okozott viszont a magyar közvéleménynek az európai integráció iránti amúgy is bizonytalan viszonya szempontjából. Az elnökségi szemeszter egyedülálló esélyét az európai egységesülés iránti elkötelezettség erősítése, az unió jobb hazai megismertetése helyett a kormány inkább saját eredményeinek (túl)hangsúlyozására használta fel.

Végső soron elnökségünkre európai szinten úgy emlékeznek majd, mint amelyet egyszerre jellemezték az elmulasztott lehetőségek, valamint néhány korrektül elvégzett szakmai feladat, miközben 2011 első félévének legnagyobb horderejű uniós döntéseire inkább a magyar elnökség idején, mintsem az elnökség által került sor.

2. Euro-atlanti szabadságharc és nemzetközi elszigetelődés

A 2011. első félévi Európai Unió elnöklés befejeztével az euro-atlanti partnereinkkel ápolat kapcsolatainkban az addiginál is markánsabban ütköztek ki a FIDESZ-KDNP kormány

külpolitikájának gyengeségei, (mint például a két-és többoldalú szakmai kezdeményezések hiánya), és erősödtek fel a zsákutcás, nemzeti önerőre támaszkodó magyar gazdaságpolitikával való értetlenség, és az autoriter államot építő, az euro-atlanti értékekkel szembe menő magyar alkotmányos, jogi és politikai intézkedésektől elhatárolódó, sőt azokat elítélő megnyilatkozások a vezető európai és amerikai partnerek részéről. Az ország külső kapcsolatrendszerének eróziójának és hazánk megítélésének, korábbi nemzetközi presztízse romlásának oka azonban valójában a kormány gazdaság-és társadalompolitikája, és ezek sajátos nemzetközi prezentációja voltak.

Ami a gazdaságpolitikát illeti, a magyar kormány rögeszmés szabadságharcos, önerőre (vagy a reménybeli keleti, esetleg közel-keleti partnerekre) támaszkodást erőltető, de lényegét tekintve az IMF-től és az EU-tól való függetlenséget álmódó költségvetési bővítéskedése arra alkalmatlannak bizonyult, hogy ténylegesen javítson az ország eladósodottságán és a költségvetési deficit szintjén. Azt viszont elérte az Orbán-kormány, hogy szakmailag hiteltelenné, sőt nevetségessé váljon az ország pénzügyi vezetése, és azt is, hogy szakmailag, emberileg elidegenítsék az IMF-es és EU-s tárgyalópartnereket. Ilyen körülmények között nem volt teljesen váratlan, hogy az Európai Unió Bizottsága 2012 márciusában - formálisan a költségvetési- deficit kritériumok sorozatos megsértése miatt, az Unióban eddig példa nélküli esetként - feltételesen gazdasági szankciók alkalmazásáról döntött Magyarország ellen, amennyiben nem tudja teljesíteni a 2012-2013 évekre előírt deficit-célkitűzéseket. (Ezek nem teljesítése esetén Magyarország 495 millió euró összegű – a tárgyévi kohéziós támogatás mintegy egyharmadára rúgó – fejlesztési forrástól esne el 2013-ban.)

A Fidesz-KDNP kormány gazdaságpolitikájának tárgyilagos, ámde egybehangzóan lesújtó bírálatát adja két, 2012. év elején publikált autentikus értékelő jelentés is: ezek az IMF és az OECD soron lévő ország-értékelései. Végül – de egyáltalán nem utolsó sorban – rendkívül éles vészjelzést jelent legnagyobb külgazdasági (kereskedelmi és befektetési) partnerünk, Németország a Német - Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamarába tömörült magyarországi érdekeltségű cégeknek 2012. április 16.-i (éves) konjunktúra jelentése. Eszerint Magyarországon hiányzik a gazdaságpolitika kiszámíthatósága és a jogbiztonság, a Kormány adópolitikája eddig nem hozott kielégítő eredményeket, a beruházásbarát kormánykommunikációval ellentétes intézkedések születtek. A gyengülő gazdasági kilátások és az üzleti környezettel való elégedetlenség csökkenése tükröződik a visszaeső beruházási és foglalkoztatási kedven is. A német és külföldi cégek közel harmada a fejlesztési kiadások csökkentését tervezi. A magyar gazdaság megítélése a cégek kétharmada szerint romlott. A legvonzóbb (közép-kelet európai) befektetési célpontok sorában Magyarország egy év alatt a negyedikről a tizedik helyre esett vissza (hazánkat megelőzik a régióból: Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Románia, Észtország, Horvátország, Lettország és Litvánia is). Mindez euró és dollár milliók százaiban mérhető többletköltséget, „szabadságharcos felárat” fog jelenteni az országnak, amikor majd az IMF készenléti hitelre önhibájából mégis csak rákényszerült kormány végre elér a megállapodások megkötéséig.

Még ennél is súlyosabb politikai (és közvetetten- magától értetődően- anyagi) következményei vannak az euró-atlanti értékeket részben negligáló, részben azokkal szembe menő magyar belpolitikának. Ez mindenekelett a magyar alaptörvényben, és egyes sarkalatos törvényekben (mint a médiáról, az egyházakról, bíróságokról, az országgyűlési biztosról, a felsőoktatásról szóló kétharmados törvények), valamint e törvények gyakorlati alkalmazása során érhető tetten a partnerek részéről. Ezen értékek számonkérése és gyakorlati érvényesülésük kikényszerítése Magyarországon (és más uniós országokban is) az Európai Unió vitális érdeke. Nemcsak az esetleges „rossz” példa izolációja vagy felszámolása miatt, hanem azért is, mert egy megengedő magatartás a közösség részéről politikailag, morálisan gyengítené az unió egységét. Tegyük hozzá, hogy politikai, gazdasági versenyképességét is, amit a kiélezett, globális hatalmi versenyben az EU semmiképpen sem engedhet meg magának (s végképp nem magyar belpolitikai érdekek miatt).

Emiatt az értékválasztás kérdésében a Fidesz-KDNP kormány a továbbiakban sem számíthat megértésre és támogatásra csak elszigetelődésre az Unió vezetői erői, beleértve Németország, Franciaország és más kormányok vezetői részéről. Az erre utaló jelenségek 2011. második felétől egyre markánsabban mutatkoztak meg: kritikai észrevételek az euróatlanti partnerek vezetői, benne az EU és meghatározó tagállamainak legfelső vezetői részéről. Külön is kiemelendő az Európa Tanács Velencei Bizottságának 2012. március 16.-i jogi, politikai állásfoglalásában összefoglalt éles kritikája a magyar egyházügyi és a bírósági törvényről. És kemény értékelések sorába tartozik a Freedom House 2012. áprilisi értékelése is a magyarországi sajtószabadság 2011. évi helyzetéről, amelyben az addigi szabad kategóriából a „részben szabad” megszégyenítő padjára ültették hazánkat a kormány és az Országgyűlés erőfeszítéseinek „eredményeként”.

Egyértelmű jelzésként értékelhető végül a kétoldalú kormányfői találkozók megritkulása is: a 2011. I. félévi EU elnöklést követően a magyar kormányfő – a különböző EU, NATO és sokoldalú párt-tanácskozásokon létrejött alkalmi megbeszéléseket nem számítva – 2012. március 15.-ig mindössze egyetlen bilaterális hivatalos látogatást tett külföldön, Szaúd-Arábiában és külön kétoldalú tárgyalásra két ország kormányfője érkezett Magyarországra a KNK és Csehország miniszterelnöke.

Mint alább taglalni fogjuk, a keleti és arab viszonylatokban a magyar kormányzat részéről szorgalmazott új szövetségek eredményei kétségesnek tűnnek és kedvező esetben is később lesznek számszerűsíthetőek. Ezzel szemben a Magyarország természetes szövetségesei közötti elszigetelődés és hiteltelenné válás feloldása – biztos állítható – hosszú és áldozatos erőfeszítéseket követel majd meg a magyar társadalomtól és a mindenkori kormánytól.

3. A kihagyott lehetőségek két éve a keleti kapcsolatokban

A FÁK országokkal és Kínával a 2010. évi májusi kormányalakítást követő mintegy kétéves időszak kétoldalú kapcsolatainak alakulását mindenekelőtt a Fidesz-KDNP kormány ügynevezett (a maga számára mindenképpen) „új keleti politikája”, a világgazdasági válság hullámváltozásai, valamint a magyar gazdasági, kulturális szereplők és a partnerek várakozó magatartása jellemezték.

Egyenlőtlen keleti nyitás

A József Attila Alapítvány szakértői szerint az ügynevezett „új keleti politika” kezdettől fogva – nem a keleti országokra általában, hanem – alapvetően csak az Oroszország és Kína irányú kapcsolatalakítással összefüggésében került említésre. Továbbá e két ország vonatkozásában sem jelentett kidolgozott, új rendszert, hanem elsősorban inkább (egyoldalú) magyar kormányzati szándékot a kapcsolatok, azon belül is dominánsan a gazdasági, üzleti kapcsolatok fejlesztésére. A felszínen, a magyar kormányzati nyilatkozatok szintjén e kapcsolat-dinamizálási óhaj két tényezőre, elsődlegesen a partnerek állami, esetleg magán finanszírozási forrásaiból történő kölcsönfelvételre, valamint kisebb részt néhány magyar együttműködési javaslat (a budapesti metró vagy a paksi atomerőmű orosz közreműködéssel történő bővítése, vagy a magyar vasutak, például a Ferihegy–Budapest gyorsvasút kínai együttműködésben való megvalósítása) elősegítésére irányult. A kiemelt két országon túlmenően, a többi keleti ország – köztük Ukrajna, Kazahsztán, Belorusszia vagy India, Indonézia – még a kormánypropagandában sem kaptak figyelmet; koncepciózus, programszerű, rendszeres „építkezés” nem folyt, az eseményekkel való sodródás volt a jellemző.

A József Attila Alapítvány szakértői szerint, míg 2010 nyarán orosz részről teljes nyitottsággal és várakozással néztek a Fidesz-KDNP kormány „új keleti politikájának” gyakorlati megvalósítása elé, addig mára a magyar fél politikai érzéketlensége, következetlensége, szakmai felkészültségének és konstruktivitásának hiánya és más, a kétoldalú kapcsolatok emocionális összetevőit erodáló tényezők miatt a magyar-orosz kapcsolatok dinamizálásának esélyei minimumra csökkentek, miközben eltelt két esztendő érdemi gazdasági, kulturális eredmények nélkül.

Emocionális oldalról az orosz legfelső vezetés és a szélesebb közvélemény irántunk való bizalmát és érdeklődését rendkívüli mértékben rombolták a budapesti Moszkva tér egyoldalú átnevezése, a Szabadság téri szovjet hősi emlékmű áthelyezésének lebegtetése, ami még az állami érintkezések és a kulturális csere- elmúlt évtizedekben példa nélküli – korlátozásához is elvezetett. Orosz részről nem váltak valóra azok a várakozások sem, amelyeket a 2011. első félévi magyar EU-elnöklés proaktív magyar szerepvállalásához fűztek az EU-orosz együttműködés előmozdítása terén. (Az Orbán Kormányval ellentétben a 2011. második felében EU-elnökséget ellátó Lengyelország külön rövid és közép távú EU-orosz kapcsolatépítő programot terjesztett elő az érdekelt feleknek.)

Az „új keleti politika” másik pilléréként a szocialista Kínai Népköztársasággal való stratégiai kapcsolat kiépítését emelte ki a kormánypropaganda. A 2010. május vége óta megvalósult számos fejlesztési miniszteri kiutazás és két kormányfői találkozó ellenére azonban e tárgyalások mibenlétéről csakúgy, mint a 2011 júniusában aláírt néhány magyar-kínai kormány-szintű szándéknyilatkozatok konkrét tartalmáról a magyar közvélemény nem kapott érdemi tájékoztatást. A magyar médiában erről (2012. április közepéig) megjelent igen hiányos információk arra utalnak, hogy a nagyszámú magyar kormány-ígéret ellenére – még a Fidesz-KDNP adminisztráció színrelépése előtt kínai részről elhatározott – kazincbarcikai vegyipari befektetés, valamint a szolnoki ecetsavgyár beruházáson kívül az „új orbáni keleti politika” kínai vonatkozású eredményei sem többek ma még üres szövegeknél.

Keleti partnerségi kudarc, új irányok csak a szavak szintjén

Az Európai Unió Keleti Partnerség (KP) nem épült be az Orbán kormány „keleti politikájába. A KP megvalósítása érdekében – még a magyar uniós-elnöklés időszakában – sem élt a magyar fél új kezdeményezéssel, sőt az eredetileg 2011. május végére, Budapestre tervezett KP csúcs-értekezletet is lemondta.

Összességében tehát a – főként Oroszország és Kína irányában – meghirdetett „új keleti politika” egyelőre csak szólam maradt, a deklarációk és a valóság közötti űr, a tényszerű eredménytelenség egyre nyilvánvalóbbakká válnak. Ennek felismerését a fenti két viszonylatban folytatott tárgyalásokról szóló érdemi, tárgyyszerű tájékoztatás, azaz a transzparencia hiánya sem képes megakadályozni.

4. Romló viszonyok a szomszédos országokkal

A Fidesz-KDNP kormány szinte legelső kezdeményezései voltak a „nemzet összetartozását” erősítő szimbolikus cselekedetek (Trianon-deklaráció, állampolgársági törvény módosítása stb.). Az állampolgársági módosítások (kettős állampolgárság) vegyes reakciókat váltottak ki a szomszédságban a semleges-pozitívaktól kezdve (Szerbia, Horvátország, Románia), a kétkedőkön keresztül (Szlovénia, Ausztria) a nyílt ellenzőkig (Szlovákia, Ukrajna). Ez a kérdés megosztotta a határon túli magyar közösségeket is.

Megosztó szervezeti politika, elmaradó eredmények

A József Attila Alapítvány szakértői szerint az a tény, hogy a kormány újból a tenyeréből kezdte el etetni a neki tetsző magyar szervezeteket (ahogy ezt tette az első ciklusában is), **jól dokumentálható feszültségeket szült** a legitim magyar politikai erők körében (Híd, RMDSZ).

Nem véletlen, hogy a 2010 nyarától érvényesített új „nemzetpolitika” ott volt a legsikertelebb, ahol egyszerre ütközött a szomszédos országok többségével, illetve magyar közösségével (Szlovákia, Románia).

II. ÚJ, KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ, NEMZETI ÉRDEKEKEN ALAPULÓ KÜLPOLITIKÁT

A József Attila Alapítvány szakértői azt ajánlják az MSZP-nek, hogy mind korábbi tapasztalatai, tényleges gyakorlata, mind a jelenkor kihívásaira formálódó válaszai, ezt képviselő politikusai és szakemberei, valamint működő nemzetközi, mindenekelőtt európai kapcsolatrendszere alapján **mutasson fel hiteles, valós alternatívát a külpolitikai partnereink felé is.**

Ennek legfontosabb elemei között feltétlenül (de nem kizárólagosan) helyet kell kapjanak a megújuló európai-uniós politika fontosabb elemei, a legfontosabb szövetségeseink irányába folytatott politikánk alapvetései; a világ új, felemelkedő centrumaihoz való viszonyulásunk; a szomszédságpolitikánk csomópontjai, s emellett a külgazdaság-politika pozicionálása és a nemzetközi kapcsolatépítés társadalmasításának szempontja is.

Az MSZP kidolgozandó, új külpolitikai stratégiájának a következő célkitűzéseket kell középpontba állítania:

- A legfőbb feladat **Magyarország gazdasági biztonságának javítása, stabilitásának elősegítése.** Szükséges a jelenlegi pénzügyi sebezhetőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a magyar gazdaság fejlődéséhez szükséges erőforrások és piacok biztosítása.
- A demokrácia, a jogállamiság helyreállításával, a fenntartható fejlődést szavatoló gazdaságpolitikával és új, szövetségépítő külkapcsolatokkal **fel kell számolni a jobboldal elzárkózó, Európa-ellenes és nacionalista külpolitikáját.**
- Érdemben **javítani kell hazánk európai uniós érdekérvényesítő képességét**, helyreállítva Magyarország közösségi elkötelezettségének, európaiságának hitelességét;
- **Képesé kell tenni Magyarországot arra, hogy érdemben hozzá tudjon járulni az EU válságának leküzdéséhez**, az integráció további **elmélyítését szolgáló politikai-intézményi reformok sikeréhez.**
- A magyar nemzeti érdekek újrafogalmazása alapján **egyértelművé kell tenni Magyarország viszonyrendszerét a stratégiai szövetséges Egyesült Államokhoz, és stratégiai partnereinkhez, Kínához, Oroszországhoz, Japánhoz és más globális hatalmakhoz.**
- Kezdeményező, aktív részvétellel célszerű támogatnunk **a kiszélesített „Visegrád Plusz Együttműködést”** az unió közép-európai és balti új tagállamai részvételével, időnként bevonva a nyugat-balkáni tagjelölt országokat is.
- **Helyre kell állítanunk a nemzetpolitika és a szomszédsági kapcsolatok egyensúlyát:** a hatékony szomszédságpolitika szükséges, bár nem elégséges feltétele a határon túli magyar közösségeknek nyújtandó érdemi segítségnek.

- **Új nemzetpolitikára van szükség.** Az új nemzetpolitikának a határon túli magyarok segítségét, és nem a magyar pártok belpolitikai szavazatszerzését kell szolgálnia! Az új nemzetpolitikának a jobboldal paternalista, nacionalista, a határon túliakat megosztó politikája helyett, az egyenjogúságra, egymás önállóságának tiszteletére, a kölcsönös be nem avatkozásra, a magyar nemzetért viselt kölcsönös felelősségre, a közös nemzeti szolidaritás alapelveire kell épülnie.

Az egyes stratégiai célkitűzések kimunkálása terén 2012tavaszán a következő pozíciók megfogalmazásáig lehetett eljutni.

1. Erősebb, dinamikusabb Európa: a megújuló EU-politika

Nem szabad másodlagos tagállammá válni

A József Attila Alapítvány szakértői azt javasolják az MSZP-nek, hogy képviselje azt, hogy elengedhetetlen egy átfogó, az európai integráció alapértékei és eredményei iránti elkötelezettséget megerősítő, a szolidaritás elvét sokrétűen érvényesítő stratégia. Olyan, amely a magyar nemzeti érdekek meghatározásánál EU-tagságunkat értékén kezeli, azokat az uniós partnerekkel összhangban és az európai egységesülés céljait erősítve kívánja értelmezni. Amely ambiciózus, de reális, több nemzetközi gazdasági és politikai alternatívával számol, a kormányzati döntéseknek valóban támpontul szolgál. **Európa-politikájában olyan, többesélyes jövőképpel számoló, hatáselemzésekkel alátámasztott stratégiát kell követni, amely biztosítja, hogy Magyarország egy (akár intézményi, gazdasági, vagy versenyképességi síkon) több-, vagy kétsebességessé alakuló integrációfejlődés esetén se szoruljon másodlagos tagállami szerepbe.**

Európai integrációs törekvései kommunikációját a külső és hazai célközönséget együttesen kezelve, a jelenlegi kormány „Brüsszel”-ellenes megnyilvánulásait korrigálás határozza meg. Az európai egységesülés vívmányait és a magyar tagállami működés – ezen belül az elnökség – tapasztalatait reálisan értékelve, az európai szolidaritást, mint a kontinens békéje és gazdasági fejlődése kulcsát bemutatva, az európai értékek alapján, előremutató jelleggel kell újrafogalmazni. El kell érni, hogy a magyar közvéleményben – és még az államigazgatás egy részében is – az unióval szemben eluralkodott „mi és ők” szemléletet a közösségi tagsággal járó beleszólás és felelősség, az európaiság értékeinek tudatos vállalása váltsa fel.

Az MSZP képviselje azt, hogy a magyar érdekek sikeresebb érvényesítése érdekében az uniós intézmények és a tagállamok felé az uniós döntéshozatali fórumok mindegyik szintjén vissza kell állítani és meg kell erősíteni Magyarországot, mint megbízható, kiszámítható és konstruktív, a vitákban és döntésekben a belpolitikai-ideológiai motiváltságú szempontok helyett a szakmaiságot és a közösségi módszert előtérbe helyező tagállam képét. A magyar pozíciók kialakítását szolgáló hazai kormányzati koordinációs, illetve uniós képviseleti rendszert a nemzeti és közösségi érdek összhangja, a transzparencia, a hatékonyság és a szakmaiság követelményei mentén kell újraszervezni. Ennek előfeltétele az uniós struktúrákkal is összhangban tagolt kormánystruktúrához való visszatérés. Egyidejűleg a tagállamokkal való sokszintű és sokoldalú kapcsolatépítés révén a tanácsi döntéshozatal minden területén jelentősen javítani kell (stratégiai és taktikai, politikai, regionális, vagy tematikus alapon) kompromisszum-, illetve koalíciókötési képességünket, mint a hatékony uniós érdekérvényesítés fő eszközét.

Konstruktívabb részvétel, hatékonyabb nemzeti érdekérvényesítés

A József Attila Alapítvány szakértői szerint az MSZP-nek Magyarország gazdasági helyzetének függvényében, de következetesen törekedni kell arra, hogy Magyarország visszakerüljön az uniós gazdasági/pénzügyi válságkezelés élvonalába. Érdeklünk a kialakuló koordinált európai gazdasági kormányzás követelményeinek teljesítése, a közösségi erőfeszítések minden elemében való konstruktív részvétel (beleértve az „euró+-paktumot”, az adóalap-harmonizációt is). Programszerűen és magas szintű megnyilatkozásainkban is újra egyértelművé kell tenni, hogy az országnak (csatlakozáskor vállalt kötelezettségének megfelelően) célja az euró reális, de mielőbbi határidőn belüli bevezetése.

Annak érdekében, hogy Magyarország tartósan az európai fejlődés fő sodrában maradjon és része legyen az unió versenyképességének erősítését célzó együttműködésnek, képessé kell válnunk az EU2020 stratégia alapján elhatározott intézkedéscsomag maradéktalan végrehajtására, valamint a stratégia további elemeinek tevékeny alakítására. A válságkezelés remélt sikere, valamint a baloldal számára kedvezőbb európai politikai erőviszonyok lehetősége már középtávon javuló esélyt adhat a szociális Európa további kiépítésére, a szolidaritás, a munkahelyteremtés, az érdekegyeztetés, és a társadalmi befogadás elveinek érvényesítésére. Magyarországnak ezen a téren is fel kell készülnie arra, hogy a jelenlegi (és elnökségi) teljesítményénél sokkal tevékenyebben, progresszív elkötelezettséggel tudjon bekapcsolódni ezen uniós politikák, döntések alakításába.

Aktív szerepvállalást az új költségvetési alkufolyamatban

A következő években, az Európai Unióban tanácsi és intézményközi szinten is meghatározó lesz a 2014-2020 időszakra vonatkozó közösségi költségvetési keret vitája, amelynek végkifejelete ezúttal is csak az utolsó pillanatban, legmagasabb szinten várható. A lengyel elnökség elején előterjesztett első bizottsági keretmegosztási tervezet lényegében az eddigi arányokból indul ki, ám a gazdasági válság, a bővítés és a módosult intézményi erőviszonyok hatására jelentős erők feszülnek majd egymásnak a vitában, főleg a közösségi alapok és politikák reformjának mélysége és iránya, a szolidaritás és felelősségvállalás értelmezése mentén. A „pénzügyi perspektíva”-vitába való érdemi, hatékony és rugalmas bekapcsolódásunk sikere hosszabb távon is meghatározó lesz Magyarország fejlődési lehetőségei szempontjából.

A József Attila Alapítvány szakértői szerint a változó körülményekhez és a partnerek álláspontjához igazodva a magyar kormány tárgyalási pozícióit új fejlesztési alternatívákat, pontos és sokváltozós számításokat tartalmazó mandátumcsomaggal kell alátámasztani. Miközben a kohéziós és az agrárpolitika fő elemeinek, illetve a nettó kedvezményezett helyzet megőrzése változatlanul magyar érdek, tárgyalási törekvéseinkben növekvő súllyal kell szerepelnie a modernizáció, az európai integráció és versenyképesség minőségi elemeinek, így a fenntartható fejlődés, az innováció, a társadalmi kohézió és a munkahelyteremtés szempontjainak.

Határozott bővítési stratégiát

Magyarországnak érdeke, hogy a környező országban érvényesüljenek az európai értékek és az uniós-integráció előnyei. **A horvát csatlakozás sikeres előmozdítása után a magyar diplomáciának vissza kell szerezni élenjáró szerepét a többi balkáni ország csatlakozási folyamatának felgyorsítása, valamint a keleti partnerség fejlesztése területén is.** Ehhez a térség minden országa kapcsán markáns és következetes álláspontok kidolgozása, és ezeken alapuló újszerű, uniós partnereinkkel egyeztetett együttműködési kezdeményezések sora szükséges.

Részt kell venni minden lehetséges döntési folyamatban

A Lisszaboni Szerződés, illetve az Európai Külügyi Szolgálatot (EKSZ) létrehozó tanácsi határozat és annak kiegészítő dokumentumai az új intézményi rendben is bő teret engednek az EU tagállamai számára nemzetközi fejlemények kapcsán állásfoglalások, akciók, stratégiai, vagy taktikai lépések kezdeményezésére. A lehetőségek kiaknázása egyszerre erősítheti az ország érdekeit és jövőbeni külpolitikai befolyását az EU-ban és a világban, valamint a kialakuló közös európai kül- és biztonságpolitika megerősödését.

Ez elengedhetlenné teszi diplomáciánk politikai hitelességének, európai elkötelezettségének, szakmai/személyi színvonalának helyreállítását, gyorsaságának és hatékonyságának erősítését. Ennek keretében uniós szinten egyeztetett, megalapozott és kiszámítható, de rugalmas és markáns külpolitikai álláspontokkal kell rendelkezünk az uniós kül- és biztonságpolitikai egyeztetések során felmerülő valamennyi fontos nemzetközi témakörben.

2. Tevékeny szerepvállalás a megújuló euro-atlanti rendszerben

A korábbi elkötelezettségek megerősítése elkerülhetlenné vált

A József Attila Alapítvány szakértői szerint az MSZP erősítse meg a külföld és a belső számára egyaránt, hogy Magyarország számára a transzatlanti kapcsolatok két centrumával, az Amerikai Egyesült Államokkal és Nyugat-Európával ápoltt kapcsolatok prioritásának nincs alternatívája, és NATO-tagságunk a nemzetközi jogi és politikai kötelezettségeken túl hazánk számára a közös értékrend okán erkölcsi-politikai elköteleződés és közös sorskérdés is. Euro-atlanti integrációs kötelezettségeink és vállalásaink teljesítése kihat országunk szövetségi megítélésére, ezért e téren következetesen, kizárólag teherbíró képességünkkel összhangban járhatunk el.

Az azonos értékeken, korrekt érdekegyeztetésen, bizalmi légkörön alapuló, kiegyensúlyozott konstruktív kétoldalú kapcsolatok a legfontosabb szövetségi partnereinkkel – így különösen az Amerikai Egyesült Államokkal, Németországgal, Franciaországgal, Olaszországgal, Nagy-Britanniával – meghatározó jelentőségű világ- és európai-, valamint szövetségszintű pozícióink szempontjából, amely indokoltságát különösen aláhúzzák az elmúlt másfél év kétoldalú eseményei.

Aktív kapcsolatépítés a meghatározó tagországokkal

Az aktív, kezdeményező, kreatív kétoldalú, intenzív kapcsolatfejlesztés az Európai Unió kisebb tagországaival is rendkívül fontos az unió mozgásirányának befogadása, valamint saját uniós mozgásterünk támogatása érdekében. E téren különösen fontos partnereink a Visegrádi Együttműködés országai, valamint a Benelux államok.

A gazdasági válság és az egyéb belső gondok miatt az unió immár évek óta választás előtt áll: föderalizmus, vagy a kormányközi együttműködés felé mozduljon-e el? Úgy tűnik, a jelenlegi helyzetben egy ideig inkább a tagállami kormányközi együttműködés fog erősödni, ezért a francia-német kettős központi szerepe ismét kiemelt szerepet kap. Ennek célja azonban az unió egységének erősítése, amit magyar részről támogatni kell.

A francia-német páros jelentősége az unión és a NATO-n belül egyaránt meghatározó fontosságú marad. Éppen ezért a két országgal (amelyek egyébként külgazdasági partnereink

körében az első és a negyedik helyet foglalják el), a lehető legjobb kapcsolatra kell törekedni, anélkül, hogy ez bármiben is választási kényszert jelentene a két nagy ország között.

A bizalom helyreállítása elengedhetetlen

A József Attila Alapítvány szerint a bizalmat az MSZP-nek bel- és külpolitikai lépésekkel kell majd helyreállítani. Fontos lesz a jogállam helyreállítása, a szövetségei kötelezettségek megerősítése és teljesítése, a szövetségesekkel közös értékrend elleni kirohanások megszüntetése. Egyértelműen tisztázni kell, hogy a „keleti szél” nem szövetséget, hanem konkrétan meghatározott gazdasági, kulturális és egyéb érdekek közös előmozdítását jelenti az adott térség államaival, de nem szövetséges kapcsolatot.

3. Szomszédságpolitika a térség stabilitásáért és felvirágoztatásáért, a nemzetpolitika megújításáért

A József Attila Alapítvány szakértői azt ajánlják az MSZP-nek, hogy képviselje azt, hogy szomszédságpolitikánk a közép-európai térség biztonságát, gazdasági, társadalmi stabilitásának erősítését, modernizációját segítse elő, amellyel összhangban formálható nemzetpolitikánk a térségben. **Az új szomszédságpolitika fókuszában a közös érdekek érvényesítése és az érdekek kölcsönös egyeztetése álljon a biztonság, a gazdaság, a migráció, a kultúra, a fenntartható fejlődés terén egyaránt.** Szomszédságpolitikánk súlypontjai – az értelemszerű differenciálással – a Kárpát-medencei Térség, a Visegrádi Együttműködés országai, valamint a Balkán országai, mely utóbbiak teljes körű európai-uniós integrációjának támogatása érdekünkben áll és fontos feladat.

A bizalom helyreállítása és a kulturális nemzetegyesítés

A szomszédos országok politikai, kormányzati, önkormányzati vezetőivel - szigorúan az egyenjogúság elvét szem előtt tartva – helyre kell állítani a kölcsönös bizalmat és transzparens, felelős, következetes kapcsolatépítéssel hazánk hitelességét. A szomszédsági együttműködés kiemelt iránya legyen a közös érdekű (infrastrukturális, kulturális) beruházások, projektek uniós promóciója, előkészítése, menedzselése, valamint az ifjúság multikulturális épülését szolgáló rendszerek fejlesztése.

A József Attila Alapítvány szakértői azt ajánlják az MSZP-nek, vállalja fel a határokon átívelő (virtuális) kulturális nemzetegyesítés ügyét. Képviselje azt, hogy a lehető legeredményesebb kisebbségvédelem a többségi néppel való széleskörű együttműködés, a lehetőség szerint kölcsönös bizalmon alapuló stratégiai viszony. A kisebbségi magyar közösség szempontjából az a leghatékonyabb kisebbségi jog-képviselő, ha az adott közösség politikai ereje kormányzati tényező. Ennek alapja megint csak a kölcsönös politikai bizalom (többség és kisebbség között).

A nemzeti felsőbbrendűség sugárzása zsákutca

A József Attila Alapítvány szakértői azt ajánlják az MSZP-nek, hogy utasítsa el a magyar (kulturális) szupremáciát hangoztató nemzeti filozófiát. Nyilvánítsa ki, hogy minden szomszédos nemzetet a magyaréval egyenrangúnak vall, és ilyen értelemben akar vele együttműködni és vissza kíván térni a határon túli legitim magyar közösségek támogatásának gyakorlatához.

A nemzetpolitika teljes mélységű újragondolása az MSZP sürgető feladata.

4. Együttműködés a feltörekvő országokkal

A világ új hatalmi súlypontjaivá váló, feltörekvő államok közül Oroszország, Kína, India, Brazília (valamint néhány FÁK-ország, így Ukrajna, Kazahsztán a viszonylagos közelség okán) kedvező impulzust adhatnak nemzetgazdaságunk dinamizálásához. Magyarország érdeke tehát a hosszú távú, kiszámítható, kölcsönös-érdekű kapcsolatépítés ezen országokkal, melynek fókuszába a gazdasági-üzleti együttműködés és a kulturális kapcsolatok fejlesztését kell helyezni, egymás értékvalasztásának egyidejű tiszteletben tartásával. Egyidejűleg emi- nens magyar érdekek az Európai Unió és ezen országok gazdasági, biztonságpolitikai, hu- manitárius és kulturális együttműködésének előmozdítása is, amely érdekében intenzív te- vékenységet kell folytatnunk.

Kína növekvő súlyú, globális szereplő, az Egyesült Államok, az Európai Unió és az uniós tagállamok kiemelten fontos partnere. Kína érdekelt az Európai Unió megerősödésében és az euró válságának leküzdésében. A József Attila Alapítvány szakértői javasolják, hogy az MSZP folytassa a Magyarország és Kína közötti, a két fél által 2004-ben meghatározott együttműködési partnerség politikáját, különös tekintettel a gazdasági-kereskedelmi, a befek- tetési, a logisztikai, a kulturális, a tudományos-oktatási és a politikai kapcsolatok fejlesztésé- re. Folytatni kívánjuk az emberi jogok kérdésében az EU-csatlakozásunk előtt elkezdett két- oldalú párbeszédet is.

Oroszországgal kormánytényezőként az MSZP hosszútávon kiegyensúlyozott, stabil, köl- csönös előnyökön alapuló érdek- és értékalapú kapcsolatépítésére törekedjen. Újra dinami- zálni szükséges a magyar-orosz viszonyt a gazdasági és kulturális téren egyaránt, s egyide- jűleg fejleszteni a kétoldalú energetikai együttműködést és diverzifikálni hazánk energia- beszerzéseit, intenzifikálni európai uniós energetikai beágyazottságát. Hazánk érdekelt a kölcsönös előnyökön nyugvó, dinamikusan bővülő Európai Unió-Oroszország együttműkö- désében, ezért kezdeményezően lép fel annak megvalósulásáért.

5. Proaktív külgazdaság-politika újraélesztése és a társadalmi kapcsolatok bő- vítése

Magyarország, mint nyitott gazdaságú ország számára egzisztenciális kérdés a nyitott, együttműködő és kreatívan kezdeményező külgazdaság-politika újjáélesztése és hatékony megvalósítása. Ennek hiánya – mint az elmúlt évek bizonyították – fokozták relatív lemará- dásunkat, beleértve régióbeli versenytársainkhoz képest is. Ezért a külpolitika cél- és esz- közrendszerében az ország tényleges szükségletei szerinti prioritások közé kell újra felemel- ni a külgazdaság-politikát, a gazdasági diplomáciát. Biztosítani kell továbbá az ehhez szük- séges személyi és intézményi, valamint exporthitel-nyújtási és biztosítási, nemzetközi támo- gatáspolitikai feltételeket.

Nemzeti érdekeink hatékony érvényesítéséhez elengedhetetlen a magyar kultúra, annak vi- lágörökségben elfoglalt valós helye és a mai Magyarország hiteles és vonzó bemutatása a nemzetközi közösség részére.

Szélesebb eszköztár a kapcsolaterősítés során

Az ország külső kapcsolatai aktivitásának horizontális és vertikális bővítése – megfelelő ke- retszabályozás és képzés mellett – megsokszorozza az érdekérvényesítő képességet és egyidejűleg növelheti a külpolitika hitelképességét is.

Magyarország az elmúlt esztendőben bekövetkezett nemzetközi elszigetelődésének oldásához és főként egy tevékeny/hatékony nemzetközi együttműködési kapcsolatrendszer és ország kép kialakításához nem elegendő a klasszikus diplomácia eszközrendszere. Ehhez a külkapcsolati együttműködés állami keretein túlmenő, a legszélesebb társadalmi kapcsolat-ápolási formákat is fejleszteni kell, ideértve az önkormányzatok, szakmai vagy érdekképviselői szervek, ifjúsági vagy más rétegszervezetek közötti együttműködéseket. Ezek eredményes kapcsolati hálójá társadalmi méretekben erősíti a kölcsönös bizalmat, megértést és a partnerek hitelességét.